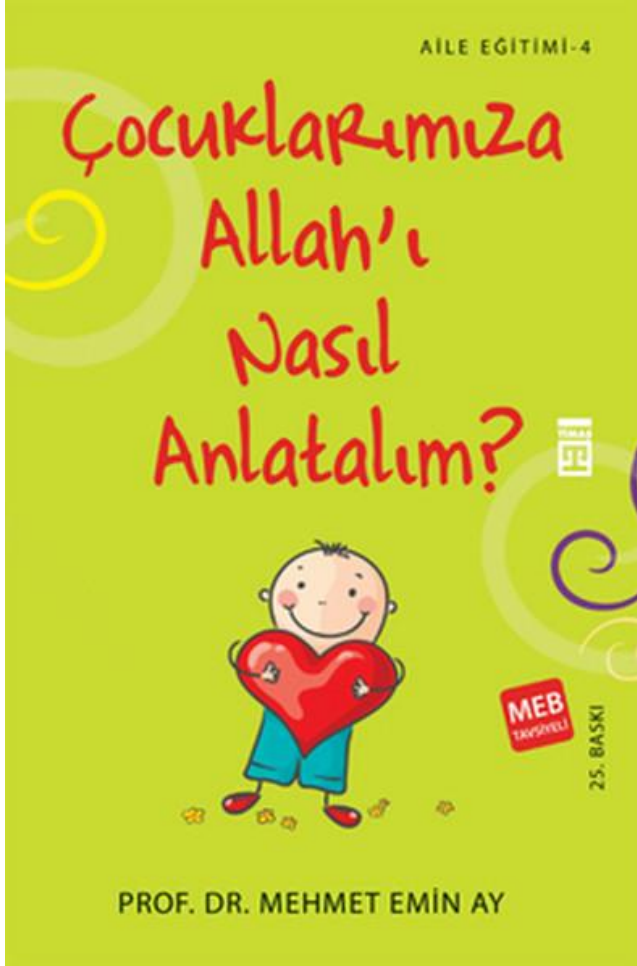


Çocuklarımıza Allah'ı Nasıl Anlatalım?

Prof. Dr. Mehmet Emin Ay, Timaş yay. İstanbul 2019, 150 s.

ŞEYMANUR KARAKAYA*



* YL Öğrencisi | Hacı Bayram Veli Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi,
seymanur.karakaya@hbv.edu.tr | ORCID: 0000-0001-9706-171X

“Çocuklarımıza Allah’ı Nasıl Anlatalım?” ismini taşıyan kitap Prof. Dr. Mehmet Emin Ay tarafından yazılmıştır. Eser, bir yüksek lisans tezi olarak hazırlanıp basılmış ve ilerleyen yıllarda yoğun talep görmesi sebebiyle genişletilerek, resimlerle zenginleştirilmiştir. 2020 yılı itibarıyla 39. baskısı yapılan kitap toplam doksan iki sayfadan oluşmaktadır. Yalın, akıcı bir üslupla kaleme alınan ve her yaştan okuyucuya hitap eden eserde İslam’da çocuğun değerine, eğitime ve gelişimine dikkat çekilmektedir.

Kitabın ön söz kısmında yazar, çocukluk döneminin karakter gelişiminde kritik bir önem taşıdığını belirtmekte, bu dönemde edinilen dini duygu ve düşüncelerin ilerleyen yıllarda kişilerin yaşamına doğrudan etki ettiğini ifade etmektedir. Kişilik gelişiminin büyük ölçüde şekillendiği bu dönemde çocuğa din eğitiminin verilmesi çok önemlidir. Yazar, eserin yazıldığı dönemde çocukların din eğitimi ile ilk kez ilköğretim dördüncü sınıfta karşılaşmaya başladığını söylemekte; çocuklara daha erken yaşlarda doğru bir Allah inancı verilmesi amacıyla eserini kaleme aldığını bildirmektedir.

Giriş bölümünde, insanlık tarihinin hiçbir döneminde milletlerin dinsiz yaşamadığı, basit ve batıl bile olsa mutlaka bir din veya tanrı fikrinin bulunduğu anlatılmaktadır. Dinin insan hayatındaki rolü ve İslam’ın diğer dinler karşısındaki yerini belirleyen ifadelerden sonra yazar, Allah’a iman kavramının ilk çocukluk evresindeki öneminden bahsetmiştir. Yazara göre çocukluk döneminde dine karşı içten gelen bir yönelme vardır, fakat bu ilgi beslenmediğinde zamanla azalır ve inkârâ dönüşebilir. Çocukluk döneminin eğitim açısından en verimli zaman dilimi olmasına karşın ülkemizde çocuk eğitime dair yazılan yazılarda ve okutulan kitaplarda dini gelişime yeterince yer verilmemiştir. Oysa çocuklarda on-on iki yaşa kadar dini ve ahlaki değerler özümsemiş olup bu yaşa kadar dini eğitim ve öğretimin büyük kısmının tamamlanmış olması gerekmektedir.

Kitabın “Çocuk psikolojisi ve dini gelişim (2-10 yaş)” başlıklı birinci bölümünde, din eğitiminin temeli olan iman konusu işlenirken, psikoloji ve pedagoji kurallarından faydalanmanın önemli olduğu belirtilmiştir. Çocukların fiziksel ve ruhsal gelişimlerinin temel ilkelerini tanımanın gerekliliği vurgulanarak çocukluk çağı, ilk çocukluk (2-6 yaş) ve son

çocukluk çağı (6-13 yaş) olarak ikiye ayrılmıştır. Çocukların yaşlarına göre sahip oldukları fiziksel, duygusal, zihinsel ve psikomotor özellikler bu bölümde ana hatlarıyla anlatılmaktadır. İlk çocukluk evresinde çocuklarda soyut kavramları anlama seviyesi yeterince gelişmediği için ezbere dayalı bir öğrenme gerçekleşse de bu anlamlı bir öğrenmeye dönüşmeyecektir. Bu evrede dine karşı çocuksu bir ilgi mevcuttur. Yine ilk çocukluk döneminde, anlatılanlardan kolayca etkilenme durumu söz konusudur. Bu dönemde çocukların duygularına, gönüllerine hitap edilmeli, hikayelerle, oyunlarla ve sembollerle eğitim öğretim gerçekleştirilmelidir.

Son çocukluk evresi sistemli eğitim öğretim almaya elverişli bir dönemdir. Bu dönemde çocuklarda dini inanç idrak edilmeye, dini kavramlar anlaşılmaya, öğrenilmeye başlar ve ahlaki şuur gelişir. Dolayısıyla dini kavramların, ibadetlerin ve ahlaki ilkelerin öğretimine uygun bir zaman dilimidir. Birinci bölümün ilerleyen sayfalarında bir bebeğin doğduğu andan itibaren başlayan duygusal gelişimi; sevgi, bağlanma ve korku faktörleri üzerinden anlatılmıştır. Çocukluk evresinde hem duygusal hem de zihinsel gelişime aynı anda hitap etmek önemlidir. Bu konuda çocuk şiirleri, ilahiler ve kısa dualar gibi vasıtalarından yararlanılması gerekir.

Kitabın “Çocukta din duygusu ve Allah tasavvuru” adlı ikinci bölümü yaklaşık kırk sayfadır. Bu bölümde din duygusunun insanın fitratında var olduğu, çocuğun ruhen dine yabancı olmadığı aksine büyük bir dini potansiyel taşıdığı ülkemizden ve batıdan örnekler sunularak açıklanmaktadır. İslam bilginleri ve filozoflar Allah’ı bulup kavrama eğiliminin fitratta yer aldığını temellendiren görüşlere sahiptir. Kur’an ve hadisler incelendiğinde çocuklardaki din duygusunun doğuştan geldiği, yaratılışın Allah’a inanmaya elverişli olduğu görülecektir. Çocuklarda üç yaşından itibaren başlayan müşahhas tanrı tasavvuru Allah’ın nerede olduğu, kimlerle birlikte olduğu, görülüp görülemeyeceği gibi sorularla karşılaştığında neler yapılması gerektiği kitapta ele alınan konulardandır.

Kitabın üçüncü bölümü “İslam’da çocuğun değeri ve ailenin önemi” başlığını taşımaktadır. Bu bölümde Kur’an’ın ve Hz. Peygamber’in çocuklara verdiği değer ayetler ve hadislerle desteklenmiş, çocuğun dini

karakterini ailesi içinde kazanacağı, dini fonksiyonun kazanılmasında ailenin bilhassa anne- baba rolünün hayati önem taşıdığı belirtilmiştir.

“Çocuklara Allah’a iman öğretimi” adını taşıyan dördüncü bölüm Allah’a iman öğretiminde temel duygular ve öğretim faaliyetlerinde dikkat edilmesi gereken esasları anlatmaktadır. Eğitimde kötülükten men edip iyiliğe meylettirmek temel prensiptir. Kitapta iman duygusunun sevgi ve korkudan kaynaklandığı Müminlerin vasıflarını anlatan ayetlerden referanslarla izah edilmiştir. İman duygusu sonradan ümit, bağlanma ve hayranlığa dönüşmektedir. Sevgi din ile en yakın duygulardan biridir, din öğretiminde Allah sevgisi, üzerinde titizlikle durulması gereken konulardandır. Pedagojik kaynaklar, psikolojik araştırmalar çocuklara Allah’a iman öğretimi yapılırken dikkat edilmesi gereken prensipleri belirtmişlerdir. Buna göre tenkit, tehdit, kıyaslama ve kıskandırma gibi davranışlardan uzak durulması gerekmektedir. Allah sevgisi öğretilirken müsamahalı ve hoşgörülü olunmalı, bu hususta en güzel rol model olan Hz. Peygamber örnek alınmalıdır. İman öğretiminde tedriciliğe özen gösterilmeli, dini zaman ve dini mekân faktörleri fırsata çevrilmelidir. Çocuklar ideal şahsiyetlere, rol modellere özendirilmeli, eğitim, dini hikâye ve menkıbelerle desteklenmelidir. Çocukların ruhuna, gönlüne hitap etmenin kalıcı bir öğrenme gerçekleştirdiği unutulmamalıdır.

Sonuç bölümünde Allah’a imanın dinin yapı taşı olduğu ve çocuklar için önemi yinelenmiş, çocukluk dönemindeki dini eğitimin sonraki yıllara kritik etkisi hatırlatılmıştır. Bölümlerde detaylı olarak izah edilen zihinsel ve duygusal gelişimden kısaca bahsedildikten sonra Allah sevgisini esas alan ümit ve güven duygusuyla bir iman öğretimi gerçekleştirilmesi gerektiği ifade edilmiştir.